PRINȚESA BIBIȚA

În micul port cosmopolit de la gura Dunării se obișnuiește, ca și în marile centre americane, să se numească străzile cu numere. Patru străzi nesfîrșite taie în lung îngusta limbă de nisip care desparte fluviul de baltă. O fâșie de pămînt între două mări. De o parte oglinda argintie a Mării Negre, din care soarele se ridică, de altă parte pînza aurie a mării stufului din Deltă, în care soarele se culcă. Împărăția largă a sîngeroșilor țînțari statornici și leagănul strîmt al lacomelor lăcuste călătoare.

Așezarea asta în pustietatea Deltei, pierdută la capătul țării, mozaicul acesta de rase, alcătuit de nevoi și întîmplare pe drumul mișcător de apă, are o viață aparte, rară : numai cu viața unora dintre colonii se poate compara.

Strada întăia [1], cheul, adesea, pustiu și adormit, ca prin farmec se deșteaptă de cîte ori vreun vas de război își aruncă aci ancora, împroșcînd stropii de apă pe fațadele consulatelor ce se țin lanț, fluturînd semețe în bătaia vîntului flamurile colorate. Ofițerii sunt foarte căutați ; prețul se menține încă ridicat, în lumea asta care imită, cu ceremonii învechite, anumite forme de protocol consular, c-o orientală mîndrie.

Trei luni avea să stea Divizia de Mare aci, la gura Dunării, pentru exercițiile de tir. Pe lîngă ofițerii vechi, care

[1] Pe strada întîi — cheiul — a locuit autorul însuși tot timpul cît a stat la Sulina. Aici l-au vizitat Vlahuță, Sadoveanu, Duiliu Zamfirescu, Spiru Haret și alți scriitori și oameni de cultură.

aveau cunoştinţi şi trainice legături în lumea portului, era şi un grup de ofiţeraşi proaspeţi, abia descătuşaţi de pe băncile şcoalei. La început, străini şi stîngaci, umblau cu toţii în cîrd, ca nişte copii de pension scoşi la plimbare, fără să ştie că ochi îndrăzneţi îi spionau la fiecare pas din penumbra perdelelor de la ferestrele caselor stradei întăia.

Din prima zi, o doamnă consuleasă, *Măreaţă ruină* — cum îi spuneau ofiţerii vechi — o fostă frumuseţă c-un trecut glorios de romantică diplomaţie în culisele chestiei Dunării, la vederea grupului de imberbi în uniforme nouă, exclamase făcînd ochii mici : „Vai, *ma chère,* ce mai de Crevete a adus escadra anul acesta".

Crevete — mici raci de mare — aşa le-a rămas numele tinerilor din ultima promoţie, cunoscuţi pînă atunci subt numele de boboci.

Grupul se micşora pe măsura noilor cunoştinţi şi a legăturilor ce se înnodau zilnic. Mulţi începură a simţi nevoia să ia lecţii de limbi străine. Unii englezeşte, alţii italieneşte sau greceşte, cîţiva chiar armeneşte ; dar nici unul nu se încumetase încă să înceapă a învăţa turceşte, deşi mulţi căutau lung în urma cadînelor, care se duceau în grup la baie, învelite, ca nişte mumii, din creştet pînă în tălpi, în iaşmacuri vişinii. Nici unul nu îndrăznise să răspundă, deşi simţeau fiorii privirilor ascuţite, care împungeau străbătînd prin ochiurile graterelor de lemn de la cerdacele vechilor case din jurul geamiei.

Vasul-şcoală, curat, lustruit, cu puntea albă şi alămurile sclipind în bătaia soarelui, îşi prăjea coastele vechi la cheu, întotdeauna în acelaşi loc, în dreptul unei case cu două etaje : fostul consulat grecesc. De pe puntea vasului te uitai drept în casă ; orice mişcare se vedea pînă la fundul camerelor. Bieţii oameni trebuiau să fie mereu cu grija storurilor de la ferestrele dinspre cheu. Comunicaţia dintre vasul-şcoală şi etajul de jos al casei din faţă s-a stabilit din prima sară. După ultimele note grave, prelungite, ale semnalului de stîngere de pe puntea vasului ce părea adormit, nişte acorduri vesele, ca o jerbă de raze sonore, izbucniră prin fereastra deschisă a casei de peste drum. Note limpezi şi sigure vibrau armonios în liniştea de sară a portului, pierzîndu-se departe în pustietatea mării

Un ropot de aplauze tună pe puntea vasului și după cîteva minute, un cor bărbătesc răspundea însoțit de note picurate de mandolină. Dintre toți cîntăreții, Emil Vrînceanu. trubadurul bordului, începu cu îndrăzneală, de a doua sară, serenadele chiar la fereastra de subt balcon, lăsată de obicei deschisă, dar totdeauna cu storul coborît.

C-o ușoară gelozie era privit de toți la bord băiatul acesta slăbuț, dar vioi — negricios, cu ochii albi — care izbutea să cucerească inimile numai cu îndrăcita lui fire de artist. În copilărie fugise de două ori de la școală, măturase scena unui teatru de provincie ; bătut de părinți fu adus cu forța din nou la școală. Ca ofițer îmbarcat, în locul sextantului de care avea nevoie la calcule nautice, își cumpărase o mandolină pe care-o scărpina cu voluptate toată ziua.

Muzicanta de peste drum. domnișoara Luluca Luludi, o levantină mărunțică, rotundă și săltăreață ca o minge de cauciuc, cu ochii negri ca niște măsline mici — pentru că era foarte mioapă și purta ochelari — ofițerii o numise : *Oarba din Sorrento.* Și ea, ca răzbunare, c-un mîndru dispreț, le spunea : Cerșetorii în haine albe.

Pe cînd între vapor și etajul întăi al casei din față legăturile se strîngeau din zi în zi, între vapor și etajul al doilea nici nu se putuse stabili vreo comunicație. Toate încercările au fost de prisos.

În balconul turcesc, modernizat, cu geamuri în loc de gratare de lemn, după care altădată cadînele vedeau fără a fi văzute, ședea întotdeauna, în același colț, domnișoara Bibița Garoflide, verișoara Oarbei din Sorrento. Fiică de consul, rămasă orfană, locuia c-o mătușă bătrînă și bigotă. O soră mai mare, măritată c-un consul, plecase în Orient, și ea se ofilea în balcon, așteptînd cu resemnare de-atîția ani pe alesul inimii, care nu putea fi decît tot vreun membru al corpului consular. Bibița se vestejise ca o floare fără puteri de viață ; o figură de medalion vechi, cu trăsături regulate, dar acrite, cu părul negru pe tîmple, c-un nas grecesc și-o umbră de musteață în colțul buzelor subțiate. Acum, fără vîrstă, subțire și uscată, avea un aer de martiră, umblînd c-o gravitate monastică. Învățase la o școală de călugărițe catolice în Constantinopoli, îi plăcea literatura sentimentală, muiată în apă de roză ; citea mult,

căci ea, care nu trăise, căuta să trăiască cel puţin viaţa altora. Singură nu ieşea din casă niciodată şi nimeni n-o văzuse vorbind cu vreun bărbat. Prietenele o părăseau cînd le venea vremea să se mărite ; Bibiţa rămînea aceeaşi, veşnic rece, închisă în candida ei onestitate, mîndră şi pură în mijlocul unei lumi uşoare şi zvăpăiate. Fetele răutăcioase rîdeau de ea spunînd că aşteaptă să se mărite cu *Diadohul* [1]. Iar ofiţerii tineri îi scornise fiecare altă poreclă : Prinţesa, Enigma, Sfinxul, Mironosiţa, Moaca, Muta din Portici [2], Vestala, Rezerva de tandreţă.

În balconul cu vederea spre mare, ca o pasăre captivă într-o colivie de sticlă, prinţesa Bibiţa sta veşnic, stingheră şi tăcută, cu ochii pe cartea sau pe broderia care-o ţinea c-un fel de delicateţă în mîinile ei subţiri, diafane. Jos, la picioarele ei, se frămînta continuu pe sub balcon lumea amestecată şi zgomotoasă a portului. Treceau perechi tinere, voioase, marinari cheflii, femei spoite, rîzînd şi cîntînd în gura mare. Duminica toată mahalaua inunda cheul,că te mirai unde cuprinde oraşul atîta lume în cursul săptămînii. Strigăte sălbatice, rîsete în hohot, chiotele cîntecelor pescăreşti, notele ţipătoare de armonică, scăpate din cîrciumile pline, toate zgomotele vieţei unei mulţimi de port în zbucium se ridicau ajungînd, la înălţimea balconului, amestecate într-un vuiet confuz de stup care roieşte.

Serenadele, plimbările la plajă şi cu barca în sările cu lună se ţineau lanţ. Prinţesa nu lua parte la ele, nu făcea cunoştinţă cu nimeni. Singură, mută, rămînea departe şi la înălţime în balconul ei, în care se amesteca roşeaţa florilor de oleandri cu verdeaţa palidă a unui lămîi stingher. Şi totuşi, pe nesimţite, o undă de răceală se furişa între cele două verişoare nedespărţite altădată. Se întîlneau mai rar, îşi vorbeau puţin, şi încetase cu totul plimbările obişnuite pe cheul dinspre far. Un ochi bănuitor ar fi surprins

---

[1] Diadoh — denumire dată generalilor lui Alexandru Macedon, care după moartea lui, au purtat nesfîrşite războaie pentru putere ; titlu purtat de moştenitorul tronului în Grecia modernă.

[2] După numele operei La Muette de Portici de compozitorul francez Esprit Auber (1782—1871). (Portici, port în Italia în provincia Campania.)

o umbră de invidie în privirea rece a Prinţesei, de cîte ori subt balconul ei acosta barca gata de plimbare.

Întotdeauna Oarba din Sorrento, cu rîsul ei argintiu, s-arunca de pe cheul înalt în barca prea joasă ca s-o prindă în braţe Emil Trubaduru. Într-o sară, cînd cerul cu stelele lui toate tremura tainic în oglinda apei mişcătoare, el, dînd drumul lopeţilor în voie, lăsă barca singură să lunece călcînd peste lumini ca pe o dîră de pulbere fosforică. O adiere rece sufla din largul mării. Pe cînd se alipea de trupu-i cald ca s-o învelească în pelerina lui, ea, făcînd ochii mai mici decît erau, c-o gingaşă viclenie îi şopti gîdilindu-l în ureche :

— Vrei să-i facem o farsă Prinţesei ?

— Cum ?

— Să combinăm nişte scrisori de amor ca din partea unuia dintre ofiţerii voştri.

Trubadurul stătu o clipă pe gînduri, apoi izbucni triumfător :

— Stai, c-am găsit soluţia problemei... s-o încurcăm cu Radu Solitaru... el singur a rămas stingher.

Radu, poreclit Solitaru, era cel mai cuminte dintre ofiţerii tineri. Băiat sărac şi muncitor, ieşise din şcoală şeful promoţiei ; puternic şi tăcut, fugea de lume, stăpînit de două pasiuni : matematica şi barca lui cu pînze.

Pînă noaptea tîrziu, pe cînd ceilalţi hoinăreau prin oraş, Radu Solitaru, afară, pe punte, la lumina unui felinar de bord, sta singur lucrînd calcule nautice şi astronomice ; în zilele cu vînt prielnic se pierdea în largul mării manevrînd cu artă, în volte agere, pînzele bărcii lui albe care zbura lucind ca o lebădă în zare.

De farsa ce i se pregătea cu scrisorile amoroase către Prinţesa Bibiţa, la început nu ştiau decît vreo cîţiva ofiţeri. Trei zile s-a chinuit Emil ca să combine prima scrisoare. Înainte de a fi copiată şi închisă într-un plic mov, o ceti cu glas tremurător Oarbei din Sorrento, seara, pe cînd şedeau lungiţi, ca nişte copii ştrengari, pe nisipul cald al plajei. Atîta foc pusese în rîndurile acele încît ea, veselă şi zglobie, ascultînd din ce în ce mai atentă, se simţi mişcată subt farmecul frazelor înflăcărate. Îşi muşca uşor buza de jos şi lacrimile îi jucau în ochi ; cînd nu se mai putu stăpîni izbucni mustrîndu-l ca un copil supărat :

— Vezi, Emil, mie niciodată nu mi-ai scris așa scrisoare.

— Pentru că n-a fost nevoie. Amorul nostru a fost fulgerător, de la prima vedere. Și, ca s-o împace, începu să declame c-o voce teatrală : „Inimă de piatră fie, și-ncă s-ar zdrobi de-amorul ce-l aștern eu pe hîrtie".

*

Factorul poștal n-a dat scrisoarea decît în mîna Bibiței, cînd a văzut-o singură pe sală. Ea s-a uitat întăi surprinsă la adresa c-un scris necunoscut. C-un ac de cap a desfăcut frumos plicul și, deodată, a tresărit oprindu-se la primele cuvinte. A întors foaia răpede cătînd iscălitura : Solitaru. Un fel de spaimă a cuprins-o ; tremurînd, ascunse scrisoarea la piept, apăsînd-o pentru a-și stăpîni bătăile răpezi ale inimii. Ii se părea c-o urmărește cineva, c-o spionează sute de ochi. Palidă, intră cu grabă în camera ei de culcare și închise ușa cu cheia. Lîngă fereastra cu storul coborît, ceti pe nerăsuflate întreaga scrisoare. Rămase în picioare așa încremenită ; nu-i venea să creadă. Privi din nou plicul. Era numele ei scris corect. Scrisoarea asta de amor era adresată ei. Îi vorbea de mare, de vapor, de balconul misterios, de oleandri și de lămîiul ei. Desigur, un ofițer de la vaporul din față s-a înamorat de ea. Dar cine îi scria fără s-o cunoască ? Și prin minte, c-o repegiune uimitoare, îi treceau toate tipurile văzute zilnic la vaporul din fața balconului. Și deodată gîndul i se opri cu îndărătnicie numai la unul singur. El era... desigur... ofițerul acela înalt, frumos și tăcut, care umbla singur cu barca. Își amintea că auzise de atîtea ori pe ceilalți ofițeri strigîndu-l : Radu Solitaru. El era... cu siguranță... nu putea să fie altul...

Începu din nou scrisoarea, cetind rar, savurînd fiecare vorbă sonoră care vibra repetată în minte, căutînd să prindă înțelesul fiecărei fraze înflăcărate de-o patimă adîncă. Cu scrisoarea în mînă se întinse pe pat simțindu-se biruită de-un val de căldură dulce care-i cuprinse toată ființa. Era iubită... ea care a stat totdeauna deoparte, nu s-a amestecat în lume, n-a vorbit cu nimeni... n-a făcut nici

o cunoştinţă... fără să ştie era iubită în taină de un ofiţer... tînăr... frumos...

Jumătatea de soare, ieşită din sînul mării, arunca razele oblic ca nişte săgeţi aurite în perdelele ferestrelor, poleind c-un roşu-auriu păreţii camerei de culcare. Bibiţa, întinsă în pat, cu ochii pe jumătate închişi, prelungind dulceaţa amorţirii, căta printre gene la singurul tovarăş de care dragostea o legase pînă atunci. Un pisoi bătrîn, cu blana tigrată, torcea somnoros, împletit ca o reptilă între pernele unei sofale vechi. Semnalele de trompetă de la vapor o făceau să tresară c-un fel de bucurie copilărească. Sunetele acelea metalice îi produceau bătăi de inimă ; la fiecare comandă ce auzea pe vas, îşi ascuţea auzul să poată prinde şi recunoaşte vocile ce răsunau pe apă. Furtuna stîrnită în sufletu-i feciorese îi aţîţa o dorinţă de mişcare şi de viaţă. Fereastra o ispitea continuu. O neînfrînată curiozitate o atrăgea să vadă, să spioneze orice mişcare de-afară. Cu picioarele goale în pantofi, pe jumătate dezbrăcată, cum se scula din căldura patului, se apropia încet, înfiorată ca la o întîlnire, ţinîndu-şi răsuflarea, uitîndu-se împrejur cu teama de a nu fi surprinsă. Ridica discret colţul perdelei şi rămînea acolo cătînd afară cu priviri ascuţite.

Dimineaţa, pe vasul inundat pentru spălarea punţii, marinarii goi pînă la brîu, cu pantalonii suflecaţi pînă la genunchi, alergau nebuneşte aruncînd cu lovituri de ciocan găleţile cu apă rece. Era un amestec voios de braţe şi picioare goale, vînjoase, cu muşchi încordaţi într-un avînt de mişcare, de viaţă tînără şi zburdalnică. Din port plecau pescarii, chiuind în lotcile lor negre, alunecînd pe luciul apei care, la ora aceea a deşteptării, îşi schimba culoarea şi îţi încînta ochii : albastrul cerului senin, oglinda apei mişcătoare, portul întreg trezit din nou la viaţă apăreau scînteind în culori ca într-o prismă minunată, în faptul dimineţii, pe cînd marea îşi repeta eternul ritm lovindu-se de cheuri.

Tîrziu, cînd se simţea pătrunsă de fiori reci şi un tremur îi cuprindea tot trupul, Bibiţa se aşeza pe marginea patului, desfăcut încă, şi respira adînc, întretăiat, urmărită parcă de-o ameninţare nevăzută. Uneori, în beţia

dulce a parfumului acestei tîrzii iubiri nevinovate, un fel de vanitate o cuprindea, răscolind dulapurile și lăzile vechi pînă la fund. Își alegea bluzele în culori vii și gulerașele cele mai fine și complicat lucrate în măiestrite broderii. Singură, cu storul tras, se așeza în fața oglinzii, își potrivea părul negru lucios, ridica sprîncenele îmbinate și, dînd capul pe spate, se retrăgea ușor pentru a-și admira talia zveltă, mlădioasă. Așezată în colțul favorit, în balconul misterios, ținea o carte în mîini, dar ochii îi lunecau pe rînduri și gîndurile îi rătăceau departe. Din cînd în cînd, pe subt frunzele oleandrilor, arunca priviri furișate spre puntea vaporului din față. În orele de exercițiu al bărcilor cu pînze, ea, ascunsă după perdea, urmărea cu binoclul zigzagurile voltelor schițate de pînzele întinse în zare, ca niște fluturi albi, purtați de vînt la suprafața mării. Și cînd bărcile se întorceau în port, întotdeauna ea urmărea țintă numai pe cea din cap, care se oprea brusc la cheu printr-o măiastră mișcare de cîrmă, pe cînd pînza cădea deodată ca o aripă rănită. Din fundul bărcii se ridica, înalt, puternic și calm omul pe care-l visa și de care se credea iubită. Îl urmărea c-o scînteiere în ochi, pînă ce intra la bord, călcînd rar și apăsat, cu șapca albă lăsată pe ochi — numai după mers l-ar fi cunoscut dintr-o mie.

După cîteva zile urmă o altă scrisoare, mai înflăcărată. Bibița cetea în taină frazele acele care îi dădeau fiori de voluptate, le savura îndelung, repetînd cu deliciu unele vorbe sonore și arzătoare, anume alese ca să tulbure un suflet slab. Trezită la o nouă viață, plutind fericită în visul dulce și neînțeles al inimii, își retrăia în minte viața trecută, așa de tristă și de egală între balcon și camera de culcare. Uneori o chinuia așteptarea aceasta misterioasă. C-un fel de necaz se gîndea la timiditatea lui. L-ar fi vrut mai îndrăzneț, s-o privească în ochi, să-i vorbească deschis. Și adesea se înspăimînta singură de gîndurile care-i treceau prin minte.

Simțea nevoia de mărturisiri. Se apropiase din nou de verișoara ei. Nu îndrăznise să-i vorbească despre scrisori, dar o ruga s-o însoțească la plimbare pe cheu, la plajă și, duminica, la biserică. Prin întrebări timide cerea lămuriri, trădîndu-se la fiecare pas. Oarba din Sorrento, c-o bucurie

copilărească, abia stăpînită, urmărea efectele scrisorilor la care și ea colaborase cu Trubadurul ei. În curînd reușise s-o convingă că oamenii de mare cei mai îndrăzneți sunt pe uscat cei mai timizi oameni. Și Bibița, resemnată, aștepta ora care trebuia să sosească odată.

La a treia scrisoare i se cerea o întîlnire. El avea s-o aștepte cu barca la capătul digului, lîngă farul de nord, la ora 11 noaptea. „Avea să se încredințeze dacă ea îl iubește sau nu" — termina scrisoarea. Bibița fu cuprinsă de o spaimă cumplită. Scrisoarea asta o lovise ca un trăsnet. Sta paralizată, neputînd lua vreo hotărîre. Nu se aștepta la asta. I se cerea prea mult. Cum să plece ea la miezul nopții, pe ascuns, din casă la o întîlnire. Ce-ar zice lumea ? Dacă o vede cineva ?... Nu... imposibil să se compromită ; era peste puterile ei ce i se cerea... Zbătîndu-se în chinurile șovăielei, o prinse un tremur nervos. Se abătu pe pat, cu capul în perne, pe cînd suspinele o năvăleau. Nevoia iubirii, care se trezise deodată în toată ființa ei, o chinuia ca o durere trupească și, ca într-o beție, se simțea biruită parcă de-un abur ce i se ridica la creieri dîndu-i felurite închipuiri. I se părea că stă pe marginea unei prăpăstii și cineva o îndeamnă să se arunce cu ochii închiși în fundul abisului. După ce se potoli din prima criză, rămase așa, întinsă, într-un fel de amorțire, pe cînd gîndurile i se depănau în minte.

Se vedea departe, în largul mării ; portul în urmă nu se mai zărea ; ochiul roș al farului mai clipea în ceață ; barca se legăna purtată în voia valurilor... și ea, culcată, cu capul pe umărul lui... cele mai romantice tablouri din cărțile cetite îi defilau prin mintea înfierbîntată. O clipă de întremare o făcu să se ridice drept în picioare, hotărîtă, tare. Va merge... sigur... va merge la far, la miezul nopții să-l întîlnească. Ce-i pasă de lume ; poate să afle oricine ; nu-i copilă. Ce, nu-i stăpînă pe viață, pe trupul ei ? Cine poate s-o oprească ?

Hotărîtă, ieși din camera ei după ce își șterse ochii în fața oglinzii, potrivindu-și părul la tîmple c-un gest nervos. Pînă la ora mesei se agită întruna fără să-și găsească astîmpăr. Ieși în balcon, udă florile, intră din nou în casă, mutînd scaunele de la un loc la altul, își perie haina, bău cîteva pahare de apă, căci îi ardeau buzele cumplit. Cînd

se așeză la masă, printr-o privire aruncată în oglindă își surprinse figura crispată și ochii scînteind. Se forță luînd o expresie de liniște sfîșietoare. Simțea că începe din nou a șovăi în fața bătrînei mătușe care o întreba îngrijată ce are, de ce-i așa de tulburată. „O migrenă care mă chinuiește teribil" — și-n modularea glasului recunoștea bine cum i se trădează tot zbuciumul sufletesc. Simțind că nu se mai poate stăpîni și lacrimile îi dau în ochi, se sculă brusc de la masă intrînd în camera ei cu pumnii strînși.

Nu, nu putea să meargă... i se cerea prea mult... și pe cînd se frămînta cu mîinile la tîmple, deodată un gînd subit îi apăru ca o punte de salvare. Îi va scrie o scrisoare lungă, își va vărsa tot focul care o mistuie, își va așterne tot sufletul în ea. Încuie ușa. Se așeză la masă. Reciti scrisoarea pe care o făcuse cîteva zile înainte și pe care nu se hotărîse s-o trimită. O rupse și începu alta. Toată comoara de sentimente adunată din literatura romantică pe care-o cetise o risipi într-o noapte întreagă, în rîndurile înflăcărate care cuprindeau o patimă pînă atunci înăbușită.

La bordul vasului-școală deși nu erau toți în curent cu farsa scrisorilor, se petrecea de minune pe socoteala Prințesei din balconul misterios. Fiecare recunoștea că farsa reușise ; acum rămînea rămășagul asupra întîlnirii. Va merge ea pînă la capăt ? Va veni sau nu ? Va vorbi Sfinxul ?

Radu Solitaru știa mai puțin decît toți ceilalți de farsa care se făcea în numele lui. Preocupat de calculele lui favorite, nu mai punea piciorul pe uscat, nu făcea nici o cunoștință și nu petrecea decît cu barca în orele de repaus. Un ofițer mai vechi, care făcea haz de nebuniile Crevetelor, începea mai totdeauna la masă atacul, zîmbind pe subt musteață :

— Domnilor, să știți că numai sondînd marea poți găsi un adăpost bun de ancorat. E rușinos pentru un ofițer tînăr, debarcat nou, într-o garnizoană să nu-și poată găsi singur cvartir din prima zi, sau din prima noapte, dacă vreți. Dar stai în *pană* două luni ; asta înseamnă că n-ai ochi format de marinar de lungă cursă.

— Nu știți că sunt marinari care au groază să navige cu remorcă, adăuga un altul.

— Depinde ce fel de remorcă ai.

— În sfîrșit, din atîta tinerețǎ a bordului trebuie să se găsească unul care să dezlege enigma, să moaie inima de piatră a *Sfinxului*, să facă să vorbească odată și *Muta din Portici.*

Un ofițer tînăr, ghiduș, c-o mutră serioasă, se ridică vorbind sentențios :

— Domnilor, pot să vă aduc la cunoștință că, grație muncii neobosite a unuia dintre camarazii noștri, s-a ajuns, după nesfîrșite calcule savante de navigație și astronomie, cu ajutorul logaritmelor, să [se] soluționeze problema. Vă pot asigura că enigma s-a dezlegat, inima de piatră a *Sfinxului* s-a făcut deja moale ca ceara și că *Muta* va vorbi, domnilor, va vorbi în curînd, revărsîndu-și toată *Rezerva de tandrețe.*

— Bravo !... bravo !... strigară mai mulți, aplaudînd zgomotos.

Un alt ofițer se sculă cu paharul în mînă.

— Nu uitați însă cît datorăm și concursului dat, dintre culise, de concertul Trubadurului și a Oarbei din Sorrento, care cu privirea ei pătrunzătoare... și vorbele se pierdeau în rîsul zgomotos, pe cînd își aruncau unul altuia glume, înțepături și crude ironii, în jurul mesei, care se prelungea pînă tîrziu afară, pe puntea vasului-școală.

Dar... o întîmplare nenorocită veni să curme, pentru multă vreme, voioșia tinereții bordului.

Într-o duminică, pe timp frumos, fără nici o grijă plecase la larg, cu barca lui cea albă, Radu Solitaru, singur, cum îi era obiceiul. De dimineață, marea ipocrită părea că doarme calmă, netedă, scînteind în bătaia soarelui de vară. Pînzele moi abia prindeau slabele adieri de vînt care destrămau un petec de nor pribegind pe albastrul cerului. Înainte ca soarele să se înalțe la amiază, se ivi la orizont, spre nord, o creastă cenușie de nour. Deodată începu vîntul să sufle c-un șuierat ascuțit, prevestind vijelia care se apropia. În cîteva minute șuierăturile s-au prefăcut în mugete năprasnice, și creasta de nour, într-o spinare de balaur, care creștea învinețind fața apei înspumate de

turbare. În port toate vapoarele își întăreau legăturile la mal. Iar corăbiile își strîngeau velaturile în grabă, descrucișînd zburătorii din înălțimea catargelor clătinate cu scîrțîituri ca niște vaiete omenești. De pe cheu, de pe puntea vaselor, priviri pătrunzătoare cercetau orizontul închis, de culoarea aramei înroșite în foc. Vreo cîțiva fulgi albi mijeau în zare, apărînd și dispărînd în zbuciumul valurilor. Erau bărci de pescari. Prinse de furtună în larg se luptau să ajungă în port. Ca niște păsări cuprinse de groază zburau disperate, cu aripele întinse, cătînd scăparea în gura Dunării. Numai șase au izbutit să intre la adăpost în port. Barca cea albă nu era printre ele. Tocmai subt sară o pilotină reuși să iasă în larg. La cîteva mile depărtare de țărm întîlni plutind barca răsturnată, cu catargul rupt și pînza sfîșiată. Cu mare greutate o luă pilotina la remorcă. Pe drum, aproape de port, pescui o șapcă albă c-o singură tresă. Tocmai a treia zi, căpitănia portului fu înștiințată de un pescar că valurile au aruncat pe plajă un cadavru.

A fost o jale în tot portul cînd s-a aflat de moartea lui Radu Solitaru. Coșciugul, învelit într-un pavilion tricolor de război, a fost dus de marinari pînă la cimitirul de pe malul mării. Bubuitul unei salve de pluton, trasă spre mare, încheie trista ceremonie. Vasul-școală avea pavilionul coborît în *bernă*, în semn de doliu și, dintr-un respect pios, nu se mai auzi nici o serenadă în tot portul.

Pe mormînt trebuia să se pună o colonă ruptă, de piatră, și la colțuri patru ancoroturi legate între ele cu lanțuri. Emil Trubaduru avea să compună un epitaf pentru Solitaru, care se odihnea în nisipul amestecat cu scoici, pe plaja mării ipocrite.

A doua zi, pe neașteptate, vasul-școală ridică ancora și întinse pînzele. Un ordin telegrafic îl chemase în grabă la Galați. Se făceau pregătiri pentru o lungă călătorie împrejurul Europei cu prilejul deschiderii canalului de la Kiel.

După cîteva zile, Emil Trubaduru primi din partea Oarbei din Sorrento o scrisoare pe cinci coale, scrisă mărunt și pătată cu urme de lacrimi. După ce îi arăta propriile ei dureri și mustrări de cuget, descria pe larg disperarea

și chinurile Bibiței. A leșinat de două ori. Doctorul stă la patul ei. [I]-e teamă să nu se omoare, căci spune că nu mai are de ce trăi după ce ea l-a omorît pe Radu. E convinsă că bietul băiat s-a aruncat în valuri din cauză că ea n-a venit la întîlnirea ce i-o ceruse el. Ideea asta fixă i s-a pironit în creier și nimeni nu i-o poate scoate. N-a putut să-i spună toată farsa cu scrisorile, dar s-a încercat să-i arate că tot amorul ei e o iluzie, că nici nu l-a cunoscut personal pe Radu. Ea nu vrea să audă de nimic. Plînge, își smulge părul și zice că ea știe bine că din cauza ei s-a omorît. Și Oarba din Sorrento, ca un copil vinovat care a făcut o poznă și nu știe cum s-o îndrepte, cere sfaturi lui Emil de cum trebuie să procedeze cu Bibița. La urmă îl mustră și pe el, care s-a luat după capul ei și a combinat scrisorile acele de amor așa de înfocate pe care Bibița le-a luat în serios.

După alte cîteva zile, o scrisoare scurtă îl anunță pe Emil că Bibița s-a aruncat în mare, de pe cheu, de lîngă farul de nord. Niște pescari din apropiere au salvat-o. E bolnavă în pat și aiurează. Deși la toată lumea s-a spus că a căzut din întîmplare, alunecînd pe cheu, orașul tot știe adevărul și nu se vorbește decît de asta. Ce e de făcut ?

Cu o zi înainte de a pleca vasul-școală spre Kiel, primi Emil a treia scrisoare. După o serie de aspre mustrări, Oarba din Sorrento îi face cunoscut că Bibița s-a îndreptat, dar e slabă, de nerecunoscut. A căzut într-un fel de împietrire. Nu vorbește nimic. Pe fața ei citești un fel de liniște sfâșiitoare. În fiecare seară se duce la mormîntul lui Radu. Îi schimbă florile, i-a pus răsaduri și are să planteze doi plopi argintii și două sălcii plîngătoare în dreptul fiecărui ancorot ; în sfîrșit, a făcut foarte drăguț acolo. Peste cîteva zile ele amîndouă vor pleca la Constantinopoli c-un vapor al „Lloyd"-ului [1]. Pe Bibița o cheamă niște rude la Corfu [2], ca să-și caute sănătate, căci, „fie zis între noi, mi

[1] „Lloyd", asociație internațională de asigurări maritime fondată în Anglia încă de la sfîrșitul secolului al XVII-lea de către un om de afaceri cu numele de Edward Lloyd (născut în 1712). A fost instituită legal în 1871.

[2] Corfu (în limba elină, Kerkyra), insulă în Marea Ionică, în apropierea graniței cu Albania.

se pare că e deja atinsă la plămîni". Iar ea o să rămînă la unchiul ei, Xenofon, care are o vilă adorabilă pe Bosfor, la Terapia [1] în cartierul diplomatic. Contează pe sentimentele Trubadurului că n-o s-o dea uitării, că are să vie s-o vadă la vila *„Mon Caprice"*. O casă mare, cu terasa îmbrăcată în iederă, şi doi migdali la poartă, în faţa ambasadei ruseşti.

Numai după ce s-a întors de la Kiel, a găsit Emil acasă invitaţia la nuntă. Oarba din Sorrento se măritase c-un secretar de la legaţia rusă din Constantinopol. De Bibiţa n-a mai auzit.

Anii treceau. Alte promoţii de Crevete se perindau pe vasul-şcoală, care din cînd în cînd se oprea la gura Dunărei şi arunca ancora tot în acelaşi loc, prăjindu-şi coastele vechi la cheu, în faţa fostului consulat grecesc.

Casa se vînduse unui cafegiu levantin, îmbogăţit ca ceauş de hamali în port. În etajul de jos avea cîrciumă şi coloniale, debarcate din vapoare pentru a fi trimise prin contrabandă în porturile dunărene. În etajul de sus făcuse o cafenea-varieteu. Pe-o firmă uriaşă, aşezată la balcon, erau zugrăvite două steaguri încrucişate, grecesc şi românesc : iar sub ele sta scris cu litere mari :

Varieteu
cu Şambruri
Unicul local familiar
SOCRATE FARDULIS
Furnisorul Marinei Regale

De la fereastra de unde altădată se auzeau serenadele dulci ale Trubadurului şi acordurile sonore ale Oarbei din Sorrento, acum scăpau notele ţipătoare de armonică şi chiotele sălbatice ale cîntecelor ce pescarii ruşi le scoteau din gîtlejele lor înăsprite de băutură şi de umezeala

[1] Terapia, suburbie a Constantinopolului vestită prin aşezarea ei, situată la nordul Cornului-de-Aur (golf în Bosfor în care se află portul marelui oraş).

mării. Iar sus, în balconul închis ca o colivie de sticlă, în care altădată Prinţesa Bibiţa tînjea visătoare, cu zîmbetu-i de sfinx, între oleandri şi lămîi, se vedeau adesea femei spoite şi dezmăţate, care-şi făceau vînt cu şepcile marinarilor, pentru a se răcori din năbuşeala acră a sălii unde se cînta toată noaptea cînd portul lucra bine şi aur curgea la chetă.

Rar se întîmpla cîte un ofiţer din promoţia Solitarului, plimbîndu-se seara pe plajă, să ajungă pînă în dreptul cimitirului. Plopii argintii creşteau drepţi, deopotrivă, ca doi fraţi gemeni, şopotind veşnic în limba lor la cea mai slabă adiere de vînt dinspre uscat sau din largul mării. Sălciile creşteau aplecate ; şi-n plînsul lor se lăsau aşa de jos că acopereau cu totul moviliţa aceea de trei metri lungime sub care Solitarul dormea uitat de-ai lui. În anii cu apele mari, cînd Dunărea se revărsa în bălţile Deltei şi se unea cu marea, mormîntul acela, tocmai la marginea cimitirului, era ameninţat. Păzitorul, un moşneag şchiop, fost pescar, spunea rîzînd :

— Pe ăsta îl cere înapoi apa... are să-l dezgroape... c-aşa-i scris la unii care se îneacă, să nu-i îngroape în pămînt, că el nu-i vrea, îi cere înapoi apa.

Trecuse multă vreme la mijloc. „Dacia“, măreţul vapor postal acostat la cheul Galata [1] din Constantinopol, îşi flutura nerăbdător în vîrful catargului semnalul de chemarea pilotului. Gata de plecare. Lume multă. O varietate de tipuri şi culori se încrucişa pe scara vaporului în forfotul zgomotos al orei de îmbarcare.

Comandantul, cu faţa bronzată, cu părul alb înainte de vreme, se plimba singur fumînd liniştit, pe puntea care trepida în respiraţia maşinei gata sub presiune. Pe lîngă el trecu un grup de călători spre cabinele de pe punte. O doamnă înaltă şi uscată, în negru, cu bucle argintii ; o alta scurtă şi groasă, trei fetiţe şi un lanţ de hamali cu geamantane.

Comandantul nici n-a observat privirea lungă, aruncată de una din doamnele care trecuse pe lîngă el. Cînd comanzi

[1] Galata, suburbie din Constantinopole, comercială prin excelenţă, situată pe ţărmul asiatic, la sud-est de Cornul-de-Aur.

mai mulți ani un vapor de pasageri, pe care se perindează zilnic atîtea tipuri de călători, ajungi să nu mai poți deosibi figurile și ți se pare că toată lumea întîlnită îți este de mult cunoscută.

Tîrziu, după ieșirea din Bosfor, pe cînd vasul, cu pieptul lui de fier, își tăia drumul obișnuit prin largul mării, comandantul coborî scările de la comandă pentru a-și face, ca întotdeauna, inspecția pe punte. Cele trei fetițe, care se plimbau înlănțuite la braț una de alta, trecură pe lîngă el măsurîndu-l cu priviri furișate. De pe banca de sub comandă se ridică o doamnă scurtă, groasă, și rotundă, cu părul sur și niște ochi mici care îi surîdeau prin sticla ochelarilor. Se opri drept în fața comandantului.

— Așa-i că nu mă cunoști ? și obrajii i se înroșiră deodată. Vezi cît m-am schimbat ? Iată eu am recunoscut imediat pe Emil — și într-un rîs sănătos completă — Trubadurul de altădată. El, surprins și tulburat, cu sîngele în obraz, zîmbea, cu toate că își strîngea sprîncenele chinuindu-și mintea. Și deodată își scoase șapca din cap, trecînd mîna prin păr :

— A !... da... d-na... și se opri negăsind numele.

— D-na Savici... dar spune-mi ca altădată cum ți-am spus și eu, Luluca, Oarba din Sorrento.

Zăpăcit, înduioșat, cu capul gol, se aplecă sărutîndu-i mîna moale și grasă. Se așezară alături pe bancă. O apăsare parcă îi ținu pe amîndoi tăcuți cîteva clipe. Năvălită de-o bucurie neînțeleasă, ea începu întăi :

— Mergem la Constanța. Avem un proces de moștenire. Uite, cele trei fetițe de acolo sunt ale mele. Vezi ce mari sunt ? Cît am îmbătrînit... Stai să văd cîți ani sunt de atunci... și începu o socoteală răpede cu datele de naștere a fiecărui copil, măritișul, plecarea din țară.

El tăcea și asculta c-un surîs pierdut. Se simțea moale. tulburat de suvenirul vieții de mult trecute, de întreaga tinereță, într-o singură clipă răscolită deodată.

— Știi că sunt și cu Bibița aici. Săraca a rămas singură. Stă la mine. Mi-i milă de ea. O viață pierdută. Închipuie-ți, că a rămas aceeași, cum o știi.

— Cum, nu s-a măritat ? Biata Prințesă !...

— Nu, deși a avut partide admirabile. Și azi îl plînge pe ofițerul acela care s-a înecat. Păstrează cu sfințenie și

citește scrisorile acele combinate de noi. A rămas pînă acum convinsă că el a iubit-o și că s-a omorît din cauza ei. N-a fost chip să-i scoatem din cap ideea asta fixă. Umblă totdeauna în doliu și-i face rău să vadă o îmbrăcăminte de marinar.

Dintr-o cabină de pe punte ieși o femeie înaltă, uscată, îmbrăcată în negru. Vîntul îl flutura crepul de sub care scăpau șuvițele de păr alb ca zăpada. Pășea ușor căutînd drept înainte. Cînd ajunse în dreptul băncii se făcu deodată tăcere. Emil tresări și instinctiv se ridică, salutînd respectuos. Ea abea își înclină capul și, c-un fior trecător, își strînse șalul negru la piept, călcînd lin, cu pași măsurați pînă la capătul punții ; se înapoie trecînd ușor, ca o umbră, pînă se pierdu în penumbra cabinei. Ușa se închise încet și o mînă diafană, fină, ca de ceară, apăru trăgînd discret perdeluța de mătase, care masca ochiul rotund de geam al cabinei inundate de magica lumină argintie a lunii pline.

Sulina, 1916